

Právnická fakulta
Univerzity Palackého v Olomouci

200 let ABGB

— od kodifikace k rekodifikaci českého občanského práva

Mezinárodní vědecká konference

konaná pod záštitou ministra spravedlnosti
České republiky JUDr. Jiřího Pospíšila
a předsedkyně Nejvyššího soudu Rakouské republiky
Hon. Prof. Dr. Irmgard Grissové

2.—3. červen 2011

www.20letpf.upol.cz

ČASOVÝ HARMONOGRAM

2. června (čtvrtek):

- 08:00–09:30 prezenze účastníků konference (předsálí Auly, budova B)
- 09:30–10:00 slavnostní zahájení konference a přivítání účastníků (Aula, budova B)
prof. JUDr. Milana Hrušáková, CSc., děkanka Právnické fakulty UP
prof. RNDr. Miroslav Mašláň, CSc., rektor Univerzity Palackého v Olomouci
JUDr. Jiří Pospíšil, ministr spravedlnosti České republiky
Hon. Prof. Dr. Irmgard Griss, předsedkyně Nejvyššího soudu Rakouské republiky
- 10:00–10:40 **I. Přirozené právo a ABGB, přirozené právo dnes**
prof. JUDr. Pavel Holländer, DrSc., Ústavní soud ČR
Mezera v zákoně, § 7 o.z.o. a ryzí nauka právní (Poznámky k úvaze Franze Bydliňského)
- 10:40–11:20 **II. Česko a ABGB**
prof. JUDr. Jan Kuklík, DrSc., Právnická fakulta, Univerzita Karlova v Praze
Všeobecný občanský zákoník v československém právu 1918–1950
- 11:20–11:50 přestávka na kávu
- 11:50–12:30 **III. ABGB z rakouského pohledu**
O. Univ.- Prof. Dr.iur. Dr.h.c. Willibald Posch, Právnická fakulta, Univerzita Karla Františka, Graz, Rakousko
ABGB z rakouského pohledu
- 12:30–13:00 diskuze
- 13:00–14:30 oběd
- 14:30–15:10 **IV. ABGB a právo veřejné**
prof. JUDr. Jan Filip, CSc., Právnická fakulta, Masarykova Univerzita, Brno
Obecný občanský zákoník a veřejné právo. Rakouská monarchie na cestě k modernímu státu.
- 15:10–16:00 **V. ABGB a dnešní české právo**
Mgr. Michal Králík, Ph.D., Nejvyšší soud ČR
ABGB a role českého soudce v proměnách času
- 16:00–16:30 diskuze
- od 19:00 společenský večer s rautem a živou hudbou v restauraci Konvikt

3. června (pátek):

- 09:00–09:30 prezenze účastníků konference (předsálí Auly, budova B)
- 09:30–10:10 **VI. ABGB a rekodifikace**
prof. Dr. JUDr. Karel Eliáš, Fakulta právnická, Západočeská univerzita v Plzni
Inspirační síla všeobecného zákoníku občanského v návrhu občanského zákoníku pro Českou republiku
- 10:10–10:50 **VII. Rakouské kodifikační tendence**
Hon.-Prof. Dr. Johannes Stabentheiner, Právnická fakulta, Univerzita ve Vídni, Rakousko
Projekt sukcesivní modernizace rakouského občanského zákoníku (ABGB) a odraz evropského vývoje ve smluvním právu
- 10:50–11:10 diskuze
- 11:10–11:30 přestávka na kávu
- 11:30–12:10 **VIII. Polsko a ABGB**
prof. zw. dr hab. Maksymilian Pazdan, dr. Katarzyna Sznajder, Fakulta práva a administrace, Slezská univerzita v Katovicích, Polsko
Vliv ABGB v Polsku
- 12:10–12:50 **IX. ABGB a rodinné právo**
prof. JUDr. Milana Hrušáková, CSc., Právnická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci
Rodinné právo ve světle společenských změn
- 12:50–13:00 diskuze
- od 13:00 zakončení konference + oběd

ÚVODNÍ SLOVO

V těchto dnech právě uplynulo 200 let od chvíle, kdy byl císařským patentem Františka I. vyhlášen 1. června 1811 Všeobecný občanský zákoník s platností pro všechny země rakouského císařství s výjimkou zemí uherské koruny. Tímto císařským vyhlášovacím patentem bylo rovněž nařízeno, aby byl od 1. ledna 1812 používán. Na území dnešní České republiky byl zákoník prakticky platný až do přijetí občanského zákoníku č. 141/1950 Sb.

To, že si připomínáme výročí vydání Všeobecného občanského zákoníku, je mimo jiné dáno i tím, že se k jím formulovaným zásadám soukromého práva vracíme, na ně navazujeme a řadu tradičních institutů soukromého práva i znovu objevujeme.

Symbolickým svorníkem mezi nyní již významnou památkou středoevropského právního myšlení a současností je výsledek rekodifikace českého občanského práva. Nový občanský zákoník, na jehož přípravě se podíleli i pracovníci naší fakulty, je připraven a předkládán k parlamentnímu projednání a schválení.

Konání mezinárodní vědecké konference 200 let ABGB – od kodifikace k rekodifikaci českého občanského práva je zároveň i připomínkou výročí znovuoživení činnosti Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, pro kterou je reprezentativní účast představitelů právní vědy i praxe na této konferenci ctí i závazkem do budoucna.

prof. JUDr. Milana Hrušáková, CSc.

ABSTRAKTA PŘÍSPĚVKŮ

I. Přirozené právo a ABGB, přirozené právo dnes

prof. JUDr. Pavel Holländer, DrSc., Ústavní soud ČR

Mezera v zákoně, § 7 o.z.o. a ryzí nauka právní (Poznámky k úvaze Franze Bydlinského)

Základní tezí interpretační koncepce ryzí nauky právní je odmítnutí krajností kognitivistické i decisionistické interpretační teorie. Dle Kelsena tudíž neexistuje vědecká metoda určující kritéria výběru jediné správné z mnoha možných interpretací. V případě konfliktu mezi dikcí zákona a intencí zákonodárce proto oběma náleží stejná váha; jinými slovy, vědecky není rozhodnutelné, je-li právem to, co zákonodárce vyslovil, nebo to, co chtěl (zamýšlel). Kelsen ale zároveň orgánům aplikujícím právo (tudíž v jeho teorii orgánům, konkretizujícím generální abstraktní normu z pohledu konkrétní skutkové podstaty na normu individuální a konkrétní) neotevřítá neomezený prostor, přisuzuje-li dikci a intenci stejnou váhu.

Dle Bydlinského pak ale uvedený závěr ryzí nauky právní musí platit i pro interpretaci § 7 o.z.o., z čehož dovozuje důsledek, že „soudce smí rozhodnout každý právní případ buď dle svých subjektivních, morálně-politických názorů, nebo dle zákona, přičemž volba je na něm samém“. Bydlinski pak uzavírá: „Jak je to zničitující, ukazuje se nejlépe v tom, že učenec Kelsenova geniálního bystrozraku se nechal unést ke zřejmé nekonzistentnosti, aby se vyhnul těmto důsledkům: popírel vlastní teorii interpretace, aby prostřednictvím výlučného zohlednění doslovného znění zákona (v rozporu s dle jeho mínění rovnocenným úmyslem zákonodárce) dosáhl „samozrušení“ zmocnění uděleného soudu.“

Považuje-li totiž Bydlinski za absurdní skutečnost, že vědecká teorie připouští, aby soudce rozhodl i v rozporu s jejími závěry, z pohledu vnitřní koncepce ryzí nauky právní tato skutečnost absurdní není: její ambicí není obsáhnout celý rozsah procesu aplikace práva. Ryzí nauka právní nepopírá, naopak, a to zejména v koncepci Merklově, výslovně akceptuje i takový výsledek aplikace práva, v němž je dána přednost z jejího pohledu mimoprávním, axiologickým nebo teleologickým momentům. Analytická jurisprudenc, jejíž vyhraněnou podobu nabízí ryzí nauka právní, přichází s ambicí apriorní analýzou a systematizací právních pojmů vytvořit jejich konzistentní vědecký systém (jinými slovy, předmětem jejího bádání je deonticky ideální svět).

II. Česko a ABGB

prof. JUDr. Jan Kuklík, DrSc., Právnická fakulta, Univerzita Karlova v Praze

Všeobecný občanský zákoník v československém právu 1918–1950

Príspevek se bude zabývat osudem všeobecného zákoníku občanského (ABGB) v československém právním řádu od jeho recepce z rakouského práva roku 1918 do jeho nahrazení novým občanským zákoníkem v rámci tzv. Právnické dvouletky v roce 1950.

Zaměří se na tři hlavní otázky:

- bude se zabývat otázkou problémů recepce ABGB do československého práva v roce 1918;
- bude se zabývat pokusy připravit nový československý občanský zákoník a vztahem mezi úpravou ABGB a navrhovanými hlavními změnami v čs. osnově dokončené v roce 1937 do podoby vládního návrhu nového občanského zákoníku;
- zaměří se na hlavní změny, které byly v recipované úpravě ABGB učiněny československým zákonodárstvím, a to jak v době první republiky (tzv. manželská novela 1919, pozemková reforma a další), tak zejména v období 1945–1948 (zejména s přihlédnutím ke změnám ve vlastnických vztazích a k řešení problémů spojených s překonáním doby nesvobody) a 1948–1950 v souvislosti s Právnickou dvouletkou.

Cílem bude zhodnotit, do jaké míry se vývoj v období první republiky, a zejména v období let 1945–1950, odklonil od tradice rakouského soukromého práva založené právě na všeobecném občanském zákoníku.

III. ABGB z rakouského pohledu

O. Univ. - Prof. Dr. iur. Dr.h.c. Willibald Posch, Právnická fakulta, Univerzita Karla Františka
Graz, Rakousko

ABGB z rakouského pohledu

Rakouský občanský zákoník (ABGB) je jednou z nejstarších moderních evropských kodifikací, které jsou dodnes platné. Společně s francouzským Code civil z roku 1804 tvoří generaci nejstarších kodifikací občanského práva ve střední a východní Evropě, a přestože byly obě mnohokrát novelizované, stále existují.

Z původního občanského zákoníku (ABGB) zůstává v současném rakouském právu v platnosti ještě asi 57 % znění, a to po změně právní úpravy o půjčkách. Zákoník obsahuje 1300 paragrafů, původní text zákona však disponoval 1502 paragrafy. Obsahově tento zákoník však stále upravuje právní vztahy jednotlivců, „běžných“ občanů, mezi sebou navzájem. (Posch, Vybrané kapitoly)

ABGB je svébytným zákoníkem, a jakkoli se připodobňuje ke francouzskému Code civil, nebyl tímto o něco starším francouzským zákoníkem, který vznikl dokonce za kratší dobu, ovlivněn. Obě kodifikace vycházejí z obdobných duchovních směrů své doby – pozdní nauky o přirozeném právu. ABGB však ignorovalo ještě tehdy existující rozdíly stavů, zejména tehdejší privilegia šlechty, která byla odstraněna až v roce 1918, a směřovalo progresivně a flexibilně vpřed podle myšlenek přirozeného práva a osvícenství.

Ve zvláštních zákonech se tyto změny projevovaly, např. EKHG, RHG, LFG, AtomHG. Navíc umožnily vzorové právní úpravy paragrafů §§ 6, 7 ABGB to, že soudy mohly přizpůsobit právo nově vzniklým vztahům. Ovšem zastaralá systematika struktury ABGB a archaické formulace stále komplikují užití ABGB, především v právní vědě. Z jazykového aspektu byl ABGB již přeformulován, přesto ovšem zastaralým výrazům často nerozumí ani studenti.

Zcela nová je část upravující rodinné právo, které bylo oproštěno od patriarchálního pojetí a přizpůsobilo se novým společenským poměrům. Rovnoprávnost dnes charakterizuje vztah muže a ženy a „partnerství“ vztah rodičů a dětí. Rovněž tzv. „Patchwork-rodiny“ vychovávající děti ze svých předešlých manželství i současného společného manželství, jakož i soužití partnerů stejného pohlaví si našly v zákoně své místo.

IV. ABGB a právo veřejné

prof. JUDr. Jan Filip, CSc., Právnická fakulta, Masarykova Univerzita, Brno

Obecný občanský zákoník a veřejné právo. Rakouská monarchie na cestě k modernímu státu.

Motto: *V budově této právnické fakulty jsou stále mnozí, kteří se domnívají, že základem rakouského práva je obecný občanský zákoník, a nikoli ústavní právo tohoto státu.* (R. Walter)

POJEM MODERNÍHO STÁTU

▪ Znaky moderního státu

- **Povaha státní moci a její organizace** – svrchovanost, koncentrace moci v rukou státu (moc bez subjektu), mocenský monopol státu a zákaz svépomoci, kompetenční kompetence (srovnání s Allgemeinem Landrecht für die preußischen Staaten), nepřetržitost (již od Obnoveného zemského zřízení, hlava státu je reprezentant a první úředník, ne vlastník), sekularizace (již manželský patent), byrokratizace, profesionalizace armády, policie, soudnictví, správa majetku a daní, reprezentace národa (u OÖZ chybí), nezávislé soudnictví, zákonný soudce (Anfrage am Hof), volné hodnocení důkazů.
- **Území státu** – territorium clausum jako předpoklad kodifikace, územní výsost, prvky personalitativní OÖZ, územní samospráva. Územní působnost OÖZ.
- **Postavení jednotlivce a moderní stát** – princip teritoriality, státní občanství a cizinecký režim (reciprocita, retorce, nevzájemnost), základní práva a svobody, vznik pojmu subjektivního veřejného práva, rovnost a mobilita obyvatelstva (status civitatis), individualizace postavení, ztráta veřejnoprávního významu rodiny.
- **Povaha práva** – stanovení místa utváření a nalézání, kodifikace a racionalismus, publikace práva, význam pojmu zákon, odlišení soukromého a veřejného práva, překonání partikularismu, základy právního státu.

RAKOUSKÁ MONARCHIE A MODERNIZACE STÁTU

▪ Kodifikace jako jeden z prvků práva moderního státu

- **Kodifikace práva veřejného a soukromého – vzájemně spojený úspěch a nezdár** – pokus o kodifikaci veřejného práva (politisches Kodex, Verwaltungsgesetzbuch) neúspěšný. Jeho vliv na OÖZ byl jen v tom, že práce zdržoval. Jinak však platí, že vytvořená Oberste Justizstelle (oproti direktoriu) ke kodifikaci soukromého práva přispěla (snaha po unifikaci nejen v úřední organizaci). Neúspěch lze srovnat s odporem vůči Ústavě pro Evropu, neboť na rozdíl od soukromoprávní kodifikace by se jednalo o zásah do postavení zemí. Myšlenka ústavy, ani obecného zákoníku (Allgemeines Gesetzbuch), nebyla akceptována, ačkoli byla v pozadí všech úvah hlavního redaktora (Josef v. Sonnefels). Negativně působila nejen společenská situace konce 18. století, nýbrž i konkurenční boj dvorských úřadů.

OOZ A JEHO PŘÍNOS K ROZVOJI RAKOUSKÉHO CÍSAŘSTVÍ JAKO MODERNÍHO STÁTU

Přínos OÖZ k rozvoji Rakouska jako moderního státu. Přípravné práce jako tříbení názorů na moderní stát. Vliv společenské situace.

- **Pojetí veřejného práva v době přípravy OÖZ.** Chybějící konstitucionalismus a jeho suplování v OÖZ. Pro vztah je rozhodující problematika postavení jedince, zatímco oblast formy státu se v OÖZ objevuje výjimečně. V roce 1811 nebylo možno hovořit o ústavním právu jako základ-

ním odvětví – nebyla zde ústava, ani základní práva. Tento předpoklad se začal naplňovat až ve 2. polovině 19. století. Představoval ale vždy problém (viz motto). Totéž platilo pro Výmarskou republiku i pro ČSR po roce 1918 (významný vklad normativní teorie odmítající dualismus) a ještě více po roce 1948 (do přijetí středního OZ 1950). Tehdy ještě bez úvah o horizontálním působení základních práv. Důvod platnosti OZ (vůle panovníka, vůle Národního výboru).

- **Vazby OZ na veřejné právo** – právní subjektivita jedince (právo soukromé, OZ) a právní subjektivita státu (právo veřejné v době absolutismu). Státní moc, svémoc a svépomoc (§ 19 OZ a čl. 23 LZPS). Pravidla pro rozlišení tvorby právních předpisů a jejich aplikaci (§ 12). Výklad právních předpisů (§ 8). Výjimky z vynětí regulace veřejnoprávních poměrů (§ 1146). Kompetenční ustanovení v OZ.
- **Povaha státu a jeho majetek** – problematika majetku státu. § 289 OZ a vznik ČSR – § 9 zákona č. 215/1919 Sb., zák. č. 354/1921 Sb., o převzetí statků a majetku, případných podle mírových smluv československému státu a usnesení 28 Cdo 1310/2010.
- **Povaha práva a publikace právních předpisů** – stanovení práva, překonání partikularismu, úprava pramenů práva, platnosti, účinnosti, publikace. Prvky právního státu v OZ.
- **Státní občanství** – status civitatis v oblasti soukromého práva, veřejnoprávní pravidla nabývání, cizinecký režim a retorze
- **Postavení jedince** – rovnost a přirozená práva jedince (§ 16), právní subjektivita, právo na soudní a jinou právní ochranu, rodina a manželství (§ 46, § 91, § 92, § 93 postavení manželů, § 155 postavení nemanželských dětí), náboženství.
- **Občanský zákoník bez ústavy?**

V. ABGB a dnešní české právo

Mgr. Michal Králík, Ph.D., Nejvyšší soud ČR

ABGB a role českého soudce v proměnách času

Příspěvek nazvaný „ABGB a role českého soudce v proměnách času“ věnovaný konferenčnímu tématu 200 let ABGB – od kodifikace k rekodifikaci českého občanského práva je pokusem o postižení role soudce v dějinných a společenských proměnách od účinnosti obecného zákoníku občanského z roku 1811, přes etapu druhé poloviny 20. století až na práh století jedenadvacátého spojeného s přípravou nového občanského zákoníku.

Na podkladě dějinných a společenských souvislostí se snaží o zachycení toho, jakou úlohu hrála rozhodovací role soudce v jednotlivých etapách v návaznosti na existující právní úpravu, v daných souvislostech v oblasti občanského práva.

Mapuje východiska, která ovlivňovala faktický výkon rozhodovací soudcovské funkce za účinnosti obecného zákoníku občanského z roku 1811 s následným zřejmým odklonem daným občanskými zákoníky z let 1950 a 1964 a snahou o návrat k tradicím založeným obecným zákoníkem občanským ve stávajícím návrhu rekodifikovaného občanského zákoníku.

Vedle popisu stavu vycházejícího z normativní právní úpravy se snaží o širší postižení souvislostí, které konkrétní rozhodovací činnost v oblasti občanského práva ovlivňují a souvisejí s návratem k aktuálně nahlíženému inspiračnímu zdroji v podobě vládního návrhu občanského zákoníku bývalého Československa z roku 1937, který nebyl jako zákon přijat kvůli událostem následujícím po mnichovské dohodě. Tento vládní návrh sledoval modernizační revizi rakouského obecního zákoníku občanského (ABGB) z roku 1811 v jeho konfrontaci s novějšími evropskými zákoníky, zejména německým a švýcarským.

Významný vliv historických souvislostí a zkušeností ve vztahu k římskému právu naznačil již před téměř padesáti lety německý autor A. Wacke, když napsal: *„Kdo se bude intenzivněji zabývat římským právem, zjistí, že nejde o zaprášené kuriozity z kabinetu rarit, nýbrž o nadčasové elementární problémy civilněprávní dogmatiky na kulturně-historické bázi“*. Přestože stávající rekodifikační tendence nejsou, a ani nemohou být, inspirovány přímo římským právem, respekt k právním zdrojům spadajícím do období první Československé republiky je i v současné době na místě, zvláště proto, že se český vývoj po roce 1950 od těchto zásad v řadě ohledů velmi významně odchýlil.

VI. ABGB a rekodifikace

prof. Dr. JUDr. Karel Eliáš, Fakulta právnická, Západočeská univerzita v Plzni

Inspirační síla všeobecného zákoníku občanského v návrhu občanského zákoníku pro Českou republiku

Rakousko už dávno není evropskou mocností. Jeho jurisdikce nemá ani v prostoru Evropské unie takový význam jako jurisdikce Francie, Německa nebo Spojeného království. I to je důvod, proč významné komparativní práce hledí na jeho všeobecný zákoník občanský (ABGB) jako na dílo, které má v celkovém kontextu evropského civilního práva okrajový význam. Málo na tom změni, že to můžeme vnímat jako nespravedlivé.

Leč pro Českou republiku a její civilní právo má ABGB mimořádnou důležitost. Nejde jen o to, že tento kodex platil na našem území téměř 150 let, ani že byl vzorem pro kodifikační práce při přípravě vládního návrhu československého občanského zákoníku z r. 1937 a že jeho zřejmé prvky uchovaly i následně přijaté občanské zákoníky (1950, 1964), byť většinu z nich poznamenala legislativní perverze totalitního státu a v novelách schválených po r. 1989 četná nepochopení. Nejde ani tak o to, že zákoník podunajské monarchie z r. 1811 vstřebal četné české realie a že mu i Česko dalo svůj vklad. Podstatné jsou myšlenkové koherence zákoníku postavené na jasném filozofickém základu, jeho liberální duch založený na respektu k lidské svobodě a k rozumu člověka, jakož i skutečnost, že na základu všeobecného zákoníku občanského vyrůstala česká civilistika ovlivňující zdejší právní myšlení dosud. Vliv zákoníku byl ostatně patrný i na zdejších kodifikačních projektech z 90. let XX. století. I to byl důvod, proč se při obnoveném politickém zadání pro přípravu českého občanského zákoníku v r. 2000 rozhodl tehdejší ministr spravedlnosti O. Motejl k doporučení vzít za rekodifikační základ československou osnovu z r. 1937 (a tedy i ABGB, jehož mírnou revizi tato osnova sledovala) za současného přihlížení k novodobému stavu civilního práva a jeho vývoji v celkovém kontextu širšího mezinárodního okolí.

Návrh českého civilního kodexu poznamenaly různé vlivy. Navrhovaná právní pravidla vznikala po důkladné prověrce obdobných řešení v takřka všech evropských kodifikacích a v některých zámořských, jakož i nadnárodních projektech a výstupech.

Četné právní konstrukce českého návrhu se z různých důvodů od rakouské kodifikace odchyľují, ale její étos v úctě k lidské svobodě i v ohledu k těm, kdo se ocitají v pozici slabší strany a potřebují rozumnou ochranu, v návrhu zůstal. Tento myšlenkový základ se promítá i v § 19 českého návrhu, který je přímou reflexí první věty slavného § 16 ABGB. Poslední větu neméně slavného § 7 ABGB odráží § 10 odst. 2 návrhu. Zatímco v prvním případě jde takřka o doslovnou recepci (rozdílně od rakouské předlohy se zdůrazňuje, že přirozená práva člověka jsou poznatelná nejen rozumem, ale i citem), v druhém byla situace složitější. Poukaz na přirozené zásady právní budí mezi právníky rozpaky nejen v českém prostředí a pokud se objevil v prvních verzích návrhu, vyvolával nesouhlas a kritiku. Ani snaha dospět k stejnému věcnému řešení recepcí známého právního pravidla v čl. 1 švýcarského ZGB se nesesetkala s pochopením. Proto se návrh českého občanského zákoníku nakonec v tomto bodě ustálil na formulaci, že není-li ani analogie legis možná “posoudí se právní případ podle principů spravedlnosti a zásad, na nichž spočívá tento zákon, tak aby se dospělo se zřetelem k zvyklostem soukromého života a s přihlédnutím k stavu právní nauky i ustálené rozhodovací praxi k dobrému uspořádání práv a povinností.”

Vklad rakouské kodifikace je vidět i v tom, že se český návrh snaží o jednoduchá vyjádření v krátkých ustanoveních a co možná srozumitelným jazykem. Českému návrhu je v tomto ohledu bližší rakouský, švýcarský nebo polský vzor než např. učený německý “profesorský” zákoník.

I mnohá jednotlivá věcná řešení navrhovaná v české zákonné osnově nacházejí v rakouském zákoníku inspiraci. Přirozeně se bralo v úvahu jeho aktuální znění, jak je patrné např. z ustanovení o podpůrných opatřeních při narušení schopnosti zletilého právně jednat. Rakouský vzor je patrný i z řady ustanovení v úpravě věcných práv a práva dědického, která obstála o v širším mezinárodním srovnání. Český návrh přejímá do § 482 odst. 2 i široké vymezení věci v § 285 ABGB, a v důsledku toho do 1004 i široké pojetí vlastnictví v § 353 ABGB. Oboje sice působí ve středoevropském právním prostředí poznamenaném pandektní naukou i českou tradicí založenou v r. 1950 dosti nezvykle, ladí však dokonale s potřebami a možnostmi globalizovaného světa. I na tomto příkladu se ostatně ukazuje pravdivost bonmotu profesora Petra Hajna, který kdysi napsal, že v moderním právu se všechno mění, jen moudrost starých Římanů zůstává.

VII. Rakouské kodifikační tendence

Hon.-Prof. Dr. Johannes Stabentheiner, Právnická fakulta, Univerzita ve Vídni, Rakousko

Projekt sukcesivní modernizace rakouského občanského zákoníku (ABGB) a odraz evropského vývoje ve smluvním právu

Během dvou století prošel rakouský občanský zákoník (ABGB) různými etapami změn, a to prostřednictvím novel předložených zákonodárci: po dobu jednoho století zůstal původní text zákona nezměněn, poté následovaly tři dílčí novely, později byly některé významné pasáže vyňaty a upraveny ve zvláštních zákonech, v 70. letech došlo k reformám především v oblasti rodinného práva, v neposlední řadě pak působil na rakouské občanské právo stále více rostoucí vliv evropské integrace.

U příležitosti 200. výročí přijetí občanského zákoníku vznikl projekt pozvolné modernizace ABGB. Cílem tohoto počínu je jeho postupná harmonizace odpovídající novým ekonomickým, společenským a právním podmínkám, které se od doby nabytí účinnosti zákona v mnohém změnily, přitom ovšem struktura a základní hodnoty zákoníku zůstávají zachovány.

Prvním krokem se stal pozměňovací zákon o půjčkách a úvěrech, čímž byla obnovena hlava zákoníku o půjčkách, a poprvé byla zakotvena v ABGB také úvěrová smlouva. Následovaly další pozměňovací kroky; nyní se aktuálně připravuje novela práva společností upravovaných občanským zákoníkem. Na to mají navázat změny v dědickém právu a v oblasti věcných práv, stejně jako přepracování některých částí zvláštního závazkového práva. V rodinném právu opět vystávají otázky směřující k reintegraci zákona o rodině, které vyplývají z aktuálních politických debat, ty se mj. týkají problematiky diferenciací mezi manželskými a nemanželskými dětmi. Již v minulosti bylo rovněž ostře diskutované téma reformy práva k náhradě škody.

Dvousté výročí ABGB probíhá v časové shodě se zajímavým harmonizačním projektem Evropské unie, totiž přípravami k vytvoření „evropského smluvního práva“.

Ačkoli jsou v současné době ještě mnohé zásadní otázky tohoto počínu nezodpovězeny, např. v jaké právní formě má být takový instrument vydán, které druhy smluv má obsahovat a jaká bude jeho působnost, prosazuje Evropská komise projekt s velkým důrazem a již vypracovává návrhu jeho textu. Preferuje totiž vytvoření tzv. fakultativního instrumentu. Ve středně a dlouhodobém horizontu ovlivňují tyto harmonizační tendence obecné občanské právo jako takové. Dá se předpokládat, že evropský vliv na rakouský občanský zákoník ABGB by tak mohl v budoucnu ještě markantně nabírat na své intenzitě.

VIII. Polsko a ABGB

prof. zw. dr hab. Maksymilian Pazdan, Fakulta práva a administrace, Slezská univerzita v Katovicích, Polsko

dr. Katarzyna Sznajder, Fakulta práva a administrace, Slezská univerzita v Katovicích, Polsko

Vliv ABGB v Polsku

.....

Příspěvek se zabývá vlivy rakouské právní kultury na polský právní systém, který se etabloval na počátku 20. století. Rakouské právo platilo v určitých oblastech Polska od rozdělení polského území v 18. století. Značná část polského království spadala pod vládu monarchie ve Vídni. Od doby nabytí účinnosti je ABGB mimo jiné platným právem v Krakově a ve Lvově. Tento zákoník utvářel právní praxi a představy právníků. A proto je nutné v krátkosti vysvětlit geografickou a časovou platnost rakouského práva.

Před vznikem Polska jako nezávislého státu v roce 1818 se utvořila v Haliči dvě centra práva: Lvov a Krakov. Polský právník používá ABGB a přispívá k rozvoji právní vědy. To zahrnuje i účast na zákonodárství ve Vídni. Ve Lvově působil známý civilista Ernest Till, v Krakově pak založil na Jagelonské Univerzitě Fryderyk Zoll katedru občanského práva. Oba se později velmi aktivně spolupodíleli na pokusech o unifikaci polského právního systému.

Přitom samozřejmě vznikaly ideje, které pocházely z různých právních systémů. Je třeba zdůraznit, že právní vědci ze Lvova a Krakova měli značný vliv na utváření nového polského občanského práva.

Rovněž ABGB ovlivnil v mnoha směrech dnešní polské právo. Právníci, kteří studovali ve Vídni, Krakově a Lvově, později provedli unifikaci polského práva. Toto mělo velké následky nejen pro činnost zákonodárství ve 20. a 30. letech, ale i pro utváření soukromého práva po druhé světové válce.

IX. ABGB a rodinné právo

prof. JUDr. Milana Hrušáková, CSc., Právnická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci

Rodinné právo ve světle společenských změn

Právní úprava vztahů mezi členy rodiny ve své podstatě vždy odráží postavení rodiny a manželství ve společnosti a stav vývoje společenských vztahů. Tak samozřejmě původní úprava rodinného práva v ABGB odpovídá době svého vzniku a odráží stav společnosti v té době, její pojetí manželství a postavení nezletilých dětí. Mám tím na mysli rozlišování postavení členů rodiny podle jejich původu, zejména speciální úpravy týkající se šlechtických rodů, dominantní postavení muže v rodině, úpravu manželského práva, resp. ukončení manželství rozdílně podle náboženského vyznání apod.

Snahou právní úpravy je zpravidla petrifikovat stav rodiny v souladu s požadavky těch, kteří o tom mají možnost rozhodnout. Na druhé straně se však samozřejmě setkáváme i s opačnou tendencí, zejména po zásadních společenských změnách či přímo revolucích, a to co nejrychleji přetvořit rodinu k „obrazu svému“. Tyto někdy dobře míněné snahy však velmi často narážejí na skutečnost, že rodina je jednotkou do značné míry autonomní a konzervativní, a to s ohledem na skutečnost, že v ní dochází k přenosu kulturních hodnot, tradic a obyčejů. Zejména válečné události mají na postavení rodiny značně devastující vliv, a proto je třeba po skončení války upravovat postavení vdov a sirotek po padlých vojácích. Dokladem toho jsou novely ABGB před koncem první světové války, ale rovněž i československé zákonodárství krátce po skončení druhé světové války.

Dokladem o tom, jak naléhavě si rodinné vztahy vyžadovaly zásadnější změny, je i prvorepublikové zákonodárství, kdy krátce po vzniku ČSR je podáván návrh na zásadní reformu rodinných, a zejména manželských vztahů. Tzv. manželská novela v roce 1919 je však již kompromisem mezi respektováním tradičních hodnot a snahou o podstatně revolučnější pojetí.

Dlouho připravovaný návrh československého občanského zákoníku z poloviny třicátých let, který nikdy nenabyl účinnosti, sice přinášel řadu změn, nikoli však změny v rodinném právu. Osnova počítala s převzetím úpravy obsažené v ABGB ve znění dosavadních novel právě s ohledem na střety různých názorů.

Mnohokrát již bylo zdůrazněno, že rodina a obecněji rodinné vztahy s ohledem na svou intimitu jsou zdrojem řady předsudků, mnohdy značně militantních. Výsledná přijatá úprava je pak vždy kompromisem, a někdy i dokladem špatných konců původně dobrých úmyslů.

Vztahy mezi nejbližšími osobami a jejich právní úprava vždy znovu a znovu vzbuzuje pozornost nejenom právní, a v těchto souvislostech i soudní praxe, legislativy, ale rovněž i zájem médií, který v mnoha případech podává poněkud zkreslený či jednostranný obraz nejenom stávající právní úpravy, ale především mediálně prezentované konkrétní kauzy či obecnějšího problému.

Neméně diskusí vzbuzuje i návrh nového občanského zákoníku a v něm obsažená nová úprava rodinného práva. Už jenom samotná skutečnost, že rodinné vztahy se po více než šedesáti letech relativně samostatného vývoje ve zvláštním rodinném kodexu vracejí do „všeobjímající“ náruče občanského zákoníku, vzbudila v počátcích přípravy návrhu nového občanského zákoníku mnoho diskusí a opačných stanovisek. Ve srovnání s dosavadním stavem je nová úprava rodinného práva jistě komplexnější, někde podrobnější a přináší i některé nové právní instituty. S ohledem na podstatnou reformu zákona o rodině provedenou v roce 1998 však tyto změny nejsou tak zásadní

a hluboké jako v některých jiných částech občanského zákoníku. Nová právní úprava citlivě reaguje i na některé novinky, k nimž došlo v jiných oblastech života (mám na mysli např. medicínské otázky) a do určité míry reflektuje i společenské změny posledních deseti let. Je však do značné míry politickým kompromisem, zejména pokud jde o úpravu církevního sňatku v občanském zákoníku a úpravu vztahu mezi osobami téhož pohlaví, která naopak v návrhu chybí.

Z tohoto pohledu je na pořadu dne rovněž diskuse o souladu české úpravy rodinného práva s evropskými trendy. Mezinárodní diskuse o možnostech unifikace či alespoň harmonizace evropského rodinného práva je vedena již poměrně dlouhou dobu, zejména v akademické oblasti. Ukazuje se totiž, že podstatné odlišnosti rodinně právních úprav se stávají jistým problémem v souvislosti s možností volného pohybu pracovních sil. Přibývá manželství mezi příslušníky různých států, kteří se pak usazují ve třetím státu a je třeba řešit celou řadu problémů, zejména v souvislosti s rozpadem takového svazku. Kolizní normy mezinárodního práva soukromého a nařízení tzv. Brusel II.bis jsou sice určitým vodítkem, ale rozdílnosti v úpravách hmotného práva, především v oblasti rozvodu manželství, vyživovací povinnosti k rozvedenému manželovi a významné rozdíly pokud jde o manželské majetkové právo se stávají značnou komplikací. V neposlední řadě je třeba zmínit značně rozdílnou úpravu vztahu osob téhož pohlaví, která osciluje mezi pojetím tohoto vztahu jako manželství se všemi právními důsledky, přes tzv. registrované partnerství až po relativně volnější svazek bez statusových důsledků.

Harmonizace evropského rodinného práva je do určité míry provedena v oblasti právní úpravy vztahů mezi rodiči a dětmi, s ohledem na mezinárodní úmluvy. Pokud však jde o úpravu manželství, a zejména rozvodu manželství, lze očekávat, že půjde o poměrně dlouhý, nikoli jednoduchý vývoj.

A series of horizontal dotted lines for writing, starting from the top header area and extending down the page.

Rechtssprechung und der Legislative, sondern erweckt auch das Interesse der Medien, die sehr oft ein zum Teil verzerrtes oder einseitiges Bild von den geltenden rechtlichen Regelungen, insbesondere aber der konkreten, medial präsentierten Causa oder eines allgemeinen Problems anbieten. Nicht weniger intensiv wird auch der Entwurf des neuen Bürgerlichen Gesetzbuches und die darin enthaltene Neuregelung des Familienrechts diskutiert. Allene die Tatsache, dass die Familienverhältnisse nach mehr als sechzig Jahren relativ selbstständiger Entwicklung in einem separaten Familienkodex in die „allumfassenden“ Arme des Bürgerlichen Gesetzbuches zurückzuführen in den Anfängen der Entwurfsvorbereitung zu zahlreichen Diskussionen und widersprechenden Standpunkten. Verglichen mit der aktuellen Situation ist die Neuregelung des Familienrechts sicherlich komplexer, an bestimmten Stellen ausfühlicher und bringt auch einige neue Institute, in Hinsicht auf die grundlegende Reform des Familiengesetzes im Jahre 1998 sind diese Veränderungen aber nicht so tief greifend und prinzipiell, wie an einigen anderen Stellen des Bürgerlichen Gesetzbuches. Die Neuregelung berücksichtigt auch einige Neужigkeiten aus anderen Gebieten des Lebens (damit meine ich zum Beispiel medizinische Fragen) und reflektiert damit zum Teil die gesellschaftlichen Veränderungen der letzten Dekade. Sie ist aber im Wesentlichen ein politischer Kompromiss, wie sich an der Regelung der kirchlichen Trauung im Bürgerlichen Gesetzbuch, bzw. dem Fakt, dass eine Regelung gleichgeschlechtlicher Verhältnisse im Entwurf gänzlich fehlt, zeigen lässt.

Aus diesem Grunde sollte auch die Vereinbarkeit der tschechischen Gestaltung des Familienrechts mit den europäischen Entwicklungen diskutiert werden. Die internationale Diskussion über Möglichkeiten einer Umfizierung, oder zumindest einer Harmonisierung des europäischen Familienrechts begann schon vor relativ geräumter Zeit, insbesondere auf dem akademischen Boden. Es zeigt sich nämlich, dass grundsätzliche Unterschiede in den familienrechtlichen Regelungen zunehmend zu einem Problem im Kontext der Arbeitnehmerfreizügigkeit werden. Die steigende Anzahl der Ehen von Partnern, die unterschiedliche Staatsangehörigkeit besitzen und sich anschließend in einem Drittstaat niederlassen, ruft eine ganze Reihe von Problemen hervor, insbesondere dann solche, die sich im Kontext der Auflösung solcher Ehen stellen. Bei der Suche nach der Lösung bieten die Kollisionsnormen des internationalen Privatrechts und die Verordnung von Brüssel II bis zwar einige richtungweisende Anhaltspunkte, jedoch die Unterschiede in der materiellichen Regelung, insbesondere im Bereich des Scheidungsrechts, der Unterhaltsverpflichtungen gegenüber dem geschiedenen Ehepartner, und besonders große Unterschiede im Bereich des ehelichen Eigentumsrechts, führen zu besonderen Komplikationen. Nicht zuletzt müssen grundlegende Unterschiede in der rechtlichen Ausgestaltung der gleichgeschlechtlichen Verhältnisse erwähnt werden, die zwischen einer Auffassung solcher Beziehungen als Ehe mit allen rechtlichen Konsequenzen, über die sog. eingetragene Partnerschaft, bis hin zu einer relativ freien Verbindung ohne staatsrechtlichen Konsequenzen oszilliert.

Die Harmonisierung des europäischen Familienrechts wurde teilweise im Bereich der rechtlichen Regelung des Eltern-Kind-Verhältnisses durchgeführt, insbesondere in Hinsicht auf die einschlägigen völkerrechtlichen Verträge. Soweit es aber um rechtliche Ausgestaltung des Ehe- und insbesondere des Scheidungsrechts geht, so kann ein Prozess ziemlich langer und keineswegs einfacher Weiterentwicklung erwartet werden.

Das Familienrecht im Lichte der gesellschaftlichen Veränderungen

Die rechtliche Ausgestaltung der Verhältnisse zwischen Familienmitgliedern reflektiert im Grunde die Stellung der Familie und der Ehe in der Gesellschaft, als auch den Entwicklungsstand der gesellschaftlichen Verhältnisse. So entspricht die ursprüngliche Regelung des Familienrechts im ABGB natürlich seiner Entstehungszeit und spiegelt so den damaligen Stand der Gesellschaft, sowie ihre Auffassung von Ehe und Stellung der Familienmitglieder nach ihrer Herkunft, insbesondere die Sondersregelungen betreffend die Adelsgeschlechter, die dominante Stellung des Mannes innerhalb der Familie, die Ausgestaltung des Eherechts, bzw. der Beendigung der Ehe in unterschiedlicher Weise je nach Religionszugehörigkeit, usw.

Das Ziel der rechtlichen Regelung ist üblicherweise die Petrifizierung des Familienstandes im Einklang mit den Anforderungen derjenigen, die zur Entscheidung darüber die Kompetenz besitzen. Auf der anderen Seite können wir insbesondere nach substantiellen gesellschaftlichen Veränderungen oder Revolutionen auch in die andere Richtung gehenden Tendenzen verzeichnen, und zwar die Familie möglichst schnell nach eigener Vorstellung umzugestalten. Diese manchmal gut gemeinten Bestrebungen stoßen sehr oft auf die Tatsache, dass die Familie eine autonome und konservative Einheit darstellt, und zwar in der Hinsicht, dass in ihrem Rahmen Übermittlung von kulturellen Werten, Traditionen und Gebäuchen stattfindet. Verheerende Auswirkungen auf die Stellung der Familien haben insbesondere die Kriegereignisse. Nach ihrem Ende ist es notwendig die Stellung der Witwen und der verwaisten Kinder von gefallenen Soldaten zu regeln. Einen Beweis hierfür liefern die Novellen des ABGB aus der Zeit vor dem Ende des Ersten Weltkrieges, aber auch die tschechoslowakische Gesetzgebung aus der Zeit kurz nach dem Ende des Zweiten Weltkrieges.

Ein Nachweis dessen, wie dringend die Familienverhältnisse grundsätzlicher Änderung bedürften, ist auch die Gesetzgebung der ersten Republik, wenn kurz nach der Entstehung der Tschechoslowakei ein Vorschlag zur grundsätzlichen Reform von Familien- und insbesondere ehrerechtlichen Verhältnissen eingereicht wurde. Die sog. Ehe-Novelle von 1919 stellt aber einen Kompromiss zwischen dem Respekt für traditionelle Werte einerseits und den Bemühungen um ein wesentlich revolutionäres Konzept andererseits dar.

Der lange vorbereitete Entwurf des tschechoslowakischen Bürgerlichen Gesetzbuches aus der Hälfte der dreißiger Jahre, der jedoch niemals in Kraft trat, sollte zwar eine ganze Reihe von Veränderungen bringen, nicht aber im Bereich des Familienrechts. Das Konzept rechnete mit der Übernahme der rechtlichen Regelung aus der damals aktuellsten Fassung des ABGB gerade in Hinsicht auf die existierenden Meinungsverschiedenheiten.

Es wurde bereits öfter betont, dass die Familie und die Familienverhältnisse im Allgemeinen wegen ihrer Intimität eine Quelle zahlreicher Vortürfeile sind, manches Mal auch ziemlich militanter. Die resultierende rechtliche Ausgestaltung stellt deswegen immer einen Kompromiss dar, ist aber manchmal zugleich ein Beweis schlechter Resultate ursprünglich guter Absichten. Die Verhältnisse zwischen den sich nahe stehenden Personen und ihre rechtliche Regelung erregt immer wieder Aufmerksamkeit nicht nur bei den relevanten staatlichen Organen, wie der

Das polnische Abenteuer mit dem ABGB

Zusammenfassung

In dem Vortrag werden Einflüsse der österreichischen Rechtskultur auf das seit den frühen Jahren des XX. Jahrhunderts entstehende polnische Rechtssystem erörtert. Österreichisches Recht galt auf den ethnisch polnischen Gebieten seit der Teilung Polens im XVIII. Jahrhundert. Ein beträchtlicher Teil des polnischen Königreichs wurde der Regierung der Monarchie in Wien unterworfen. Seit seinem Inkrafttreten war das ABGB u.a. in Krakau und Lwow geltendes Recht. Als solches hat es den Rechtsverkehr und die Vorstellungen der Juristen geprägt. Aus diesem Grund ist es notwendig, die räumliche und zeitliche Geltung österreichischen Rechts kurz darzustellen.

Vor dem Entstehen unabhängigen Polens als Staat im Jahre 1818 hatten sich zwei Zentren der Rechtswissenschaft in Galizien herauskristallisiert: Lwow und Krakau. Polnische Juristen arbeiteten mit dem ABGB und trugen zur Entwicklung der Rechtslehre bei. Dies erfasst auch Arbeiten bei Fryderyk Zoll den Lehrstuhl für Zivilrecht an der Jagiellonen-Universität entwickelt. Beide haben sich später sehr aktiv an den Versuchen der Umfirmierung des polnischen Rechtssystems beteiligt. In den Arbeiten tauchten natürlich Ideen auf, die aus verschiedenen Rechtssystemen stammen. Es ist jedoch zu betonen, dass die Rechtslehre aus Lwow und Krakow einen wichtigen Einfluss auf die Gestaltung des neuen polnischen Zivilrechts ausgeübt haben.

Daher hat sich das ABGB auf das heutige polnische Recht vielfach ausgewirkt. Die in Wien, Krakau und Lwow ausgebildeten Juristen haben später die Umfirmation polnischen Rechts vorgenommen. Dies hatte nicht nur wichtige Folgen für die Arbeiten der Gesetzgebung in den 20er und 30er Jahren, sondern auch für die Gestaltung des Privatrechts nach dem Zweiten Weltkrieg.

Das Projekt zur sukzessiven Modernisierung des ABGB und die europäischen Entwicklungen im Vertragsrecht

Für die zwei Jahrhunderte, die das ABGB nun in Geltung steht, lassen sich hinsichtlich der Novellierungstätigkeit des Gesetzgebers verschiedene Phasen beschreiben: vom ersten Jahrhundert unveränderten Bestandes über die drei Teilnovellen und die „Auslagerung“ wichtiger Materien in Sondergesetze bis zu den Reformen der 1970er-Jahre vor allem im Familienrecht und zuletzt zum immer stärker werdenden Einfluss Europas auf das Zivilrecht. Aus Anlass des 200. Geburtstags des Gesetzbuchs wurde nun ein Projekt zur allmählichen Modernisierung des ABGB ins Leben gerufen. Ziel des Vorhabens ist es, das ABGB schrittweise an die seit seinem Inkrafttreten geänderten wirtschaftlichen, gesellschaftlichen und rechtlichen Rahmenbedingungen anzupassen, dies freilich unter Beibehaltung seines Aufbaus und seiner Grundwertungen. Der erste Schritt wurde bereits mit dem Darlehens- und Kreditrechts-Änderungsgesetz gemacht, durch das das Hauptstück über das Darlehen erneuert und nun erstmals auch der Kreditvertrag im ABGB verankert wurde. Weitere Erneuerungsschritte werden folgen; aktuell wird gerade eine Reform des Rechts der bürgerlich-rechtlichen Gesellschaft vorbereitet. Darauf sollen punktuelle Änderungen im Erbrecht und im Sachenrecht sowie eine abschnittsweise Überarbeitung des besonderen Schuldrechts folgen. Im Familienrecht wird sich jenseits aktueller politischer Debatten zu Einzelfragen mittelfristig die Herausforderung einer Reintegration des Ehegesetzes stellen und wird die noch bestehende Differenzierung zwischen ehelichen und unehelichen Kindern restlos zurückzulassen sein. Ein bereits in der Vergangenheit heftig diskutiertes Thema ist die Reform des Schadenersatzrechts, die nun – nach den verschiedenen akademischen Vorarbeiten – auf einer gesellschafts- und interessenpolitischen Ebene zu diskutieren sein wird.

Der 200. Geburtstag des ABGB trifft zeitlich mit einem interessanten Harmonisierungsprojekt der Europäischen Union zusammen, nämlich mit den Arbeiten zur Schaffung eines „Europäischen Vertragsrechts“. Zwar sind derzeit noch etliche Grundsatfragen zu diesem Vorhaben offen, wie etwa jene, in welche Rechtsform ein solches Instrument gegossen werden soll, die Europäischen Kommission treibt das Projekt aber mit großem Nachdruck voran und arbeitet bereits an einem Textvorschlag. Sie präferiert die Schaffung eines sogenannten optionalen Instruments. Mittel- bis längerfristig werden von diesem Harmonisierungsgeschehen mit Sicherheit erhebliche Wirkungen auf das allgemeine Zivilrecht ausgehen. Der europäischen Einfluss auf das ABGB könnte sich dadurch in Zukunft noch markant intensivieren.

wird hervorgehoben, dass angebotene Rechte des Menschen nicht nur durch Vernunft, sondern auch durch Gefühle einleuchten), im zweiten Fall war die Situation komplizierter. Ein Hinweis auf natürliche Rechtsprinzipien irritiert nicht nur tschechische Juristen und soweit ein solcher Hinweis in den ersten Versionen des Entwurfs enthalten war, so stieß er auf Widerspruch und Kritik. Auch die Bemühungen, durch Rezeption der bekannten Rechtsregel aus dem Artikel 1 des schweizerischen ZGB zu derselben sachlichen Lösung zu gelangen, sind auf kein Verständnis gestoßen. In Folge dessen wurde für den Entwurf des tschechischen Bürgerlichen Gesetzbuches als Lösung eine Formulierung angenommen, die besagt, dass falls selbst eine *analogia legis* unmöglich ist, so „wird die Rechtsache gemäß der Prinzipien der Gerechtigkeit, sowie den diesem Gesetz zugrunde liegenden Grundsätzen betrachtet, um damit eine billige Anordnung von Rechten und Pflichten unter Berücksichtigung der Gewohnheiten des Privatlebens, der Rechtswissenschaft, sowie der ständigen Rechtsprechung zu erreichen.“

Der Beitrag der österreichischen Kodifikation ist auch darin erkennbar, dass der tschechische Entwurf sich bemüht, die Vorschriften kurz zu halten, sie einfach und möglichst verständlich zu formulieren. Der tschechische Entwurf steht in dieser Hinsicht dem österreichischen, schweizerischen oder polnischen Vorbild näher, als zum Beispiel dem gelehrten deutschen „Professoren“-Gesetzbuch.

Auch für viele einzelne, im Entwurf des tschechischen Gesetzeskonzepts enthaltene sachliche Lösungen ist das österreichische Gesetzbuch die Inspirationsquelle. Natürlich wurde seine aktuelle Fassung verwendet, wie es zum Beispiel aus den Vorschriften zu Unterstützungsmaßnahmen bei Störung der Handlungsfähigkeit von volljährigen Personen ersichtlich ist. Das österreichische Vorbild ist erkennbar auch an einer ganzen Reihe von Vorschriften betreffend die Sachenrechte und das Erbrecht, die sich auch im internationalen Vergleich behaupten konnten. Der tschechische Entwurf übernimmt in seinen § 482 Abs. 2 die weite Begriffsdefinition einer Sache gem. § 285 ABGB, und infolge dessen in § 1004 auch die weite Auffassung des Eigentumsbegriffs gem. § 353 ABGB. Obwohl beide Vorschriften im mitteleuropäischen Rechtsraum eher ungewohnt wirken, so entsprechen sie voll den Bedürfnissen und Möglichkeiten der globalisierten Welt. Auch dieses Beispiel bezeugt den Wahrheitsgehalt des Bonmots von prof. Peter Hajna, nach dem sich im modernen Recht alles ändert, nur die Weisheit der alten Römer bleibt.

Die Inspirationskraft des Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches im Entwurf des Bürgerlichen Gesetzbuches für die Tschechische Republik

Österreich ist seit langem nicht mehr eine europäische Großmacht. Auch im Rahmen der Europäischen Union ist seine Jurisdiktion im Vergleich mit der von Frankreich, Deutschland oder Großbritannien weniger bedeutend. So überrascht es nicht, dass bedeutende komparative Werke auf das Allgemeine bürgerliche Gesetzbuch als auf ein Werk schauen, dessen Bedeutung im Gesamtkontext des europäischen Zivilrechts eher marginal ist. An solcher Sichtweise ändert nur wenig, dass wir sie als ungerecht empfinden können

Nichts desto trotz ist das ABGB für die Tschechische Republik und ihr Zivilrecht von besonderer Bedeutung. Es geht nicht nur darum, dass dieser Kodex auf unserem Gebiet beinahe 150 Jahre lang galt, oder dass er zum Vorbild für die Kodifikationsarbeiten bei der Vorbereitung des Regierungsentwurfes des tschechoslowakischen Bürgerlichen Gesetzbuches von 1937 wurde, wobei auch die anschließend in Kraft getretenen Bürgerlichen Gesetzbücher (1950, 1964) unverkennbar einige seiner Elemente beibehielten, wenn auch die beibehaltenen Elemente von legislativer Perspektive des totalitären Staates und nach 1989 von zahlreichen, mit Novellierungen verbundenen, Missverständnissen gebarnmarkt waren. Auch geht es nicht darum, dass das Gesetzbuch der Donauer Monarchie von 1811 zahlreiche tschechische Realien absorbierte und Tschechien auch seinen Beitrag leistete. Wichtig sind die gedankliche Kohärenz des Gesetzbuches, aufgebaut auf einer klaren philosophischen Grundlage, sein liberaler Geist, gegründet auf dem Respekt zur Freiheit und menschlichem Verstand, sowie die Tatsache, dass auf dem Fundament des Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches die tschechische Zivilistik aufwuchs, die bis heute das hisige Rechtsdenken beeinflusst. Letztendlich war der Einfluss des Gesetzbuches auch in hiesigen Kodifikationsprojekten der neunziger Jahre des 20. Jahrhunderts unverkennbar. In Reaktion auf die erneuerte politische Aufgabe zur Vorbereitung des tschechischen Bürgerlichen Gesetzbuches war dies einer der Gründe für die Entscheidung des damaligen Justizminister O. Motejl im Jahre 2000, als Re-Kodifikationsgrundlage das tschechoslowakische Konzept von 1937 (und damit auch das ABGB, dessen moderne Revision das Konzept beabsichtigte) zu empfehlen, freilich unter Beachtung des aktuellen Standes des Zivilrechts und seiner Entwicklungen im Gesamtkontext der breiteren internationalen Umgebung.

Der Entwurf des tschechischen Kodex wurde von verschiedenen Aspekten beeinflusst. Die vorgeschlagenen Rechtsregeln entstanden nach gründlicher Untersuchung von ähnlichen Lösungen und überstaatlichen Projekten und Outputs.

Zahlreiche Rechtskonstruktionen des tschechischen Entwurfs weichen von der österreichischen Kodifikation aus verschiedenen Gründen ab, jedoch ihr vom Respekt zur menschlichen Freiheit, sowie von Rücksicht auf diejenigen, die sich in der Position der schwächeren Partei befinden und einen vernünftigen Schutz brauchen, durchwegbeten Ethos ist in dem Entwurf enthalten geblieben. Diese gedankliche Grundlage spiegelt sich auch im § 19 des tschechischen Entwurfs wieder, der eine direkte Reflexion der berühmten Vorschrift des § 16 Satz 1 ABGB ist. Den letzten Satz des nicht weniger bekannten § 7 ABGB reflektiert § 10 Abs. 2 des Entwurfs. Während im erstgenannten Fall es sich um eine fast wortgleiche Rezeption handelt (im Unterschied zur österreichischen Vorlage

Der Beitrag mit dem Titel „ABGB und die Rolle des tschechischen Richters im Wandel der Zeit“, der aus Anlass der Konferenz zum 200. Jahrestag ABGB – Von der Kodifizierung zu der Rekodifizierung des tschechischen bürgerlichen Rechts – entstand, versucht, die Rolle des Richters im historischen und gesellschaftlichen Wandel vom Inkrafttreten des ABGB über die Etappe der 2. Hälfte des 20. Jahrhunderts bis zur Wende zum 21. Jahrhundert zu betrachten, zur Zeit der Vorarbeiten für das neue Bürgerliche Gesetzbuch.

Auf Grund der historischen und gesellschaftlichen Zusammenhänge strebt man nach der Darstellung der Aufgabe der Rolle des Richters in den einzelnen Etappen basierend auf der jeweiligen Rechtsregelung und auf bestehenden Zusammenhängen im Bereich des bürgerlichen Rechts.

Der Beitrag stellt die Ausgangspunkte dar, die die faktische Ausübung der Entscheidungs- und Richtertfunktion während der Wirkung des ABGB von 1811 mit der nachstehenden Abweichung der Bürgerlichen Gesetzbücher aus den Jahren 1950 und 1964 und mit dem Streben nach der Rückkehr zu den Traditionen aus dem ABGB im jeweiligen Entwurf des neuen Bürgerlichen Gesetzbuches beeinflusst.

Neben der Beschreibung des aus der normativen Rechtsregelung hervorgehenden Standes handelt es sich um die breitere Auffassung der Zusammenhänge, die die konkrete Entscheidungstätigkeit im Bereich des bürgerlichen Rechts beeinflussen und die mit der Rückkehr zu der aktuell angesehenen inspirativen Quelle in Form der Regierungsvorlage des Bürgerlichen Gesetzbuches der ehemaligen Tschechoslowakei aus dem Jahre 1937 zusammenhängen. Diese Regierungsvorlage folgte die einschneidende Revision des österreichischen Allgemeinen Bürgerlichen Gesetzbuches (ABGB) aus dem Jahre 1811 im Vergleich mit den neuesten europäischen Gesetzbüchern, vornehmlich mit dem deutschen und schweizerischen.

Auf den wesentlichen Einfluss der historischen Zusammenhänge und Erfahrungen im Verhältnis zum römischen Recht hat schon vor fast 50 Jahren der deutsche Autor A. Wacke hingewiesen. Die bestehenden Tendenzen zur Rekodifizierung sind nicht direkt vom römischen Recht beeinflusst, die Wahrnehmung der Rechtsquellen aus dem Zeitraum der Ersten Tschechoslowakischen Republik ist jedoch derzeit angebracht, denn die tschechische Entwicklung nach dem Jahre 1950 wich von diesen Grundätzen in vielen Fällen erheblich ab.

Übernahme des Güter und des Vermögens, die nach den Friedensverträgen der Tschechoslowakischen Republik zu fallen und Beschluss 28 Cdo 1310/2010.

Wesen des Rechts und Veröffentlichung der Rechtsvorschriften – Festsetzung des Rechts, Überwindung des Partikularismus, Regelung der Rechtsquellen, Gültigkeit, Inkrafttreten, Veröffentlichung, Elemente des Rechtsstaates im ABGB.

Staatsbürgerschaft – status civitatis im Bereich des Privatrechts, öffentlich-rechtliche Regeln für Einbürgerung, Ausländerregime und Repressalien

Stellung des Einzelnen – Gleichheit und angeborene Rechte des Einzelnen (§ 16), Rechtsfähigkeit, Recht auf Rechtsschutz und rechtliches Gehör, Ehe und Familie (§ 46, § 91, § 92, § 93 Stellung der Ehegatten, § 155 Stellung der nichtehelichen Kinder), Religion.

Bürgerliches Gesetzbuch ohne Verfassung?

Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch und öffentliches Recht. Öster-reichische Monarchie auf dem Weg zum modernen Staat

Begriff des modernen Staates

Merkmale des modernen Staates

Staatsgewalt – Hoheit, Konzentration der Macht in den Händen des Staates, Monopol des Staates und Verbot der Selbsthilfe, Kompetenz-Kompetenz (Vergleich mit dem Allgemeinen Landrecht für die preussischen Staaten), Nachhaltigkeit (Staatsoberhaupt als Repräsentant und oberster Beamter), Säkularisation (seit dem Ehepatent), Rechtsprechung, Verwaltung des Vermö-gens und der Steuern, gesetzlicher Richter

Staatsgebiet – territorium clausum als Voraussetzung für die Legalität, Gebietshoheit, kommu-nale Selbstverwaltung

Österreichische Monarchie und Modernisierung des Staates

Kodifikation als Rechtselement des modernen Staates

Kodifikation des Privatrechts und des öffentlichen Rechts – Versuch einer Kodifikation des öffentlichen Rechts ist gescheitert (politischer Kodex, Verwaltungsgesetzbuch), dies ist mit dem Misserfolg der Europäischen Verfassung zu vergleichen, es ginge im Gegenteil zur Kodifikation des Privatrechts um den Eingriff in die Souveränität der Länder.

ABGB und sein Beitrag zur Entwicklung des Österreichischen Kaiserturns im Sinne des modernen Staates

Beitrag des ABGB zur Entwicklung Österreichs im Sinne des modernen Staates. Vorarbeiten als Marktplatz der Auffassungen des modernen Staates. Einfluss der gesellschaftlichen Situation.

Auffassung des öffentlichen Rechts in der Zeit der Erarbeitung des ABGB

Fehlender Konstitutionalismus und dessen Vertretung durch das ABGB. Für die Beziehung ist die Stellung des Einzelnen entscheidend, über die Staatsform sind im ABGB wenige Regelungen. Im Jahre 1811 konnte man nicht über das Verfassungsrecht als Rechtsgebiet sprechen, es fehlte die Verfassung sowie die Grundrechte. Diese Voraussetzung wird allmählich erst in der 2. Hälfte des 19. Jh. erfüllt. Dasselbe galt für die Weimarer Republik sowie für die Tschechoslowakische Republik nach dem Jahre 1918 (wesentlicher Beitrag der normativen Theorie, die den Dualismus bestreitet) und noch mehr nach dem Jahre 1948 (bis zur Annahme des tschechischen Gesetzbuches OZ im Jahre 1950). Damals noch ohne Überlegungen von der horizontalen Wirkung der Grundrechte. Grund der Gültigkeit des ABGB (Wille des Monarchen, Wille des Nationalausschusses).

Bindung des ABGB an das öffentliche Recht – Rechtsfähigkeit des Einzelnen (Privatrecht, ABGB) und die Rechtsfähigkeit des Staates (öffentliches Recht in der Zeit des Absolutismus). Sta-atsgewalt, Eigenmacht und Selbsthilfe (§ 19 ABGB und Art. 23 LZPS*). Regeln für die Unterschei-dung der Schaffung der Rechtsvorschriften und deren Anwendung (§ 12). Auslegung von Recht-svorschriften (§ 8).

* LZPS – Charta der Grundrechte und –freiheiten (Teil des tschechischen Verfassungsrechts)

Wesen des Staates und sein Vermögen – Problematik des Vermögens des Staates. § 289 ABGB und Entstehung der CSR – § 9 des Gesetzes č. 215/1919 Sb., Gesetz Nu. 354/1921 Sb., über die

III. ABGB aus österreichischer Sicht

O.Univ.-Prof. Dr.iur. Dr.h.c. Willibald Posch, Rechtswissenschaftliche Fakultät, Karl-Franzens-Universität Graz, Österreich

ABGB aus österreichischer Sicht

Das ABGB ist die älteste, noch heute in Geltung stehende Kodifikation des Zivilrechts im deutschen Rechtsraum und in Mittel- und Osteuropa, und bildet gemeinsam mit dem französischen Code civil von 1804 die Generation der ältesten Kodifikationen im Bürgerlichen Recht, die – wenn gleich in vielfach novellierter Form – noch Bestand haben.

Vom vorindustriellen ABGB sind heute in Österreich nach der letzten Änderung des Darlehensrechts noch ca. 57 % der Urfassung unverändert in Geltung. Insgesamt weist das Gesetzbuch mehr als 1300 Paragraphen auf. In der Urfassung waren es 1502.

Nachwievor enthält es die grundlegenden Regelungen für die rechtlichen Beziehungen der einzelnen „einfachen“ Bürger untereinander. (Posch, Ausgewählte Kapitel)

Das ABGB ist ein eigenständiges Gesetzbuch und wenn gleich sich Gemeinsamkeiten mit dem französischen Code civil feststellen lassen, gab es keine Beeinflussung durch das etwas ältere, aber in viel kürzerer Zeit entstandene französische Gesetzbuch. Beide Kodifikationen beruhen auf ähnlichen geistigen Strömungen jener Zeit – der späten Naturrechtslehre.

Das ABGB ignorierte die damals noch bestehenden Standesunterschiede, insbesondere die noch bestehenden Vorrechte des Adels, die erst nach 1918 beseitigt wurden und war durch naturrechtliches Gedankengut und Aufklärung zukunftsgerichtet und flexibel.

In Nebengesetze wurde diesen Entwicklungen Rechnung getragen, zB das EKHG, RHG, LFG, AtomHG. Zudem ermöglichten es die vorbildlichen Auslegungsregeln in der §§6, 7 ABGB, dass die Gerichte das Recht an die geänderten Verhältnisse anpassen konnten.

Allerdings erschweren die veraltete Systematik, nach der das ABGB gegliedert ist, und altertümliche Formulierungen den Umgang mit dem ABGB, vor allem in der Lehre.

In sprachlicher Hinsicht wurde das ABGB punktuell bereinigt, doch bereitet seine altertümliche Ausdrucksweise nicht nur den Studierenden Verständnisschwierigkeiten.

Gänzlich erneuert ist heute das Familienrecht, das der Gesetzgeber von seiner patriarchalischen Ausformung befreien und an die geänderten gesellschaftlichen Verhältnisse anpassen musste. Gleichberechtigung prägt heute das Verhältnis von Mann und Frau und ein Partnerschafts-Verhältnis von Eltern und Kindern. Auch für sog. „Patchwork-Familien“ und Lebensgemeinschaften gleichgeschlechtlicher Partner wurde ein gesetzlicher Rahmen geschaffen.

Der vorliegende Beitrag befasst sich mit dem Allgemeinen Bürgerlichen Gesetzbuch (ABGB) in der tschechoslowakischen Rechtsordnung von der Rezeption aus dem österreichischen Recht im Jahre 1918 bis zu dessen Ersetzung durch das neue Bürgerliche Gesetzbuch (im Rahmen des sog. Rechtlichen Zweijahresplanes) im Jahre 1950.

Erstens ist der Beitrag den Problemen der Übernahme des ABGB in das tschechoslowakische Recht im Jahre 1918 gewidmet.

Zweitens stehen die Versuche um die Erarbeitung des neuen tschechoslowakischen Bürgerlichen Gesetzbuches im Mittelpunkt.

Ferner befasst sich der Beitrag mit den Verhältnissen zwischen der Regelung des ABGB und den entworfenen grundlegenden Änderungen des tschechoslowakischen Aufbaus des Gesetzbuches aus dem Jahre 1937, dessen Ergebnis der Gesetzeseinwurf des neuen Bürgerlichen Gesetzbuches darstellt.

Drittens fokussiert der Beitrag die grundlegenden Änderungen, die in der rezipierten Regelung des ABGB vom tschechoslowakischen Gesetzgeber getroffen wurden, dies sowohl in der Periode der ersten Republik (sog. Ehe-Novelle 1919, Agrarreform u.a.), als auch vornehmlich im Zeitraum 1945–1948 (Änderung in Eigentumsverhältnissen und Lösung der mit der Zeit der Diktatur verbundenen Probleme) und 1948–1950 im Zusammenhang mit dem sog. Rechtlichen Zweijahresplan. Zusammenfassend wird die Entwicklung vor dem Zweiten Weltkrieg und im Zeitraum 1945–1950 beurteilt und dabei vornehmlich untersucht, in welchem Maße das Privatrecht des Allgemeinen Bürgerlichen Gesetzbuchs von der österreichischen Tradition abweicht.

Lücke im Gesetz, § 7 ABGB und reine Rechtslehre (Anmerkungen zur Auffassung von Franz Bydliński)

Die grundlegende Tendenz der Interpretationskonzeption der reinen Rechtslehre ist die Ablehnung der Extreme der kognitiven und wertrelativen Interpretationstheorie. Nach Kelsen besteht keine wissenschaftliche Methode, die die Kriterien der Auswahl einer einzigen richtigen Interpretation bestimmt.

Nach Bydliński müsste die Schlussfolgerung der reinen Rechtslehre auch für die Auslegung des § 7 ABGB gelten, d.h. der Richter darf jedem Einzelfall entweder nach seinen subjektiven, moral-politischen Auffassungen, oder laut Gesetz entscheiden, wobei er selbst die Variante bestimmt. Bydliński fasst zusammen, dass sich ein so genialer Rechtslehrer wie Kelsen zur gewissen Inkonsistenz hinreißen ließ, um die Konsequenzen zu vermeiden: Er bestreitet eigene Theorie der Interpretation. Bydliński sieht die Tatsache als absurd an, dass die wissenschaftliche Theorie zulässt, dass der Richter im Widerspruch zu den Schlussfolgerungen der Theorie entscheidet; ungeachtet dessen ist jedoch aus Sicht der inneren Konzeption der reinen Rechtslehre diese Tatsache nicht absurd: Sie strebt nicht nach der Erfassung des ganzen Umfangs des Prozesses der Rechtsanwendung. Im Gegensatz dazu bestreitet die reine Rechtslehre das Ergebnis der Rechtsanwendung nicht, vornehmlich in der Theorie von Merkl, diese nimmt ausdrücklich auch ein solches Ergebnis der Rechtsanwendung an, das die außerrechtlichen, axiologischen oder theologischen Aspekte bevorzugt. Analytische Jurisprudenz, deren ausgeprägte Form die reine Rechtslehre bietet, strebt nach der Systematisierung der Rechtsbegriffe und hiermit nach dem komplexen Wissenschaftssystem.

Gerade in diesen Tagen sind es 200 Jahre, seit dem das Allgemeine Bürgerliche Gesetzbuch österreichischer Monarchie mit Ausnahme der Länder der Ungarischen Krone, verkündet, und dessen Inkraftsetzung ab dem 1. Januar 1812 durch dasselbe kaiserliche Kundmachungspatent angeordnet wurde. Auf dem Gebiet der heutigen Tschechischen Republik galt das Gesetzbuch praktisch bis zur Verabschiedung des Bürgerlichen Gesetzbuches Nr. 141/1950 Sfg.

Zu den Gründen der Erinnerung an die Kundmachung des Allgemeinen Bürgerlichen Gesetzbuches gehört, dass wir zu den dort formulierten Grundsätzen des Privatrechts zurückfinden, an die-se anknüpfen und eine ganze Reihe der traditionellen Privatrechtsinstituten auch wiederentdec-ken.

Eine symbolische SchlieÙe zwischen dem nun bedeutsamen Denkmal des mitteleuropäischen Rechtsdenkens und der Gegenwart ist das Ergebnis der Rekodifikation des tschechischen Zivil-rechts. Das neue Bürgerliche Gesetzbuch, an dessen Vorbereitung auch Mitglieder unserer Fa-kultät mitgewirkt haben, ist vorbereitet und zur parlamentarischen Beratung und Zustimmung vorgelegt.

Das Abhalten der wissenschaftlichen Konferenz „200 Jahre ABGB – von der Kodifikation zur Rekodifikation des tschechischen bürgerlichen Rechts“ erinnert zugleich an das Jubiläum der Wiederaufnahme der Tätigkeit der Rechtswissenschaftlichen Fakultät der Palacký Universität in Olomouc. Für die Fakultät bedeutet die repräsentative Teilnahme von Vertretern der Rechtswis-senschaft und der Praxis an dieser Konferenz eine Ehre und zugleich eine Verpflichtung für die Zukunft.

prof. JUDr. Milana Hrušáková, CSc.

Milana Hrušáková

ZEITABLAUF DER KONFERENZ

2. 6. (Donnerstag):

08:00 – 09:30	Präsentation der Konferenzteilnehmer (Aula, Gebäude B)
09:30 – 10:00	Eröffnung der Konferenz und Begrüßung der Teilnehmer (Hörsaal, Gebäude B)
	Prof. JUDr. Miliana Hrušáková, CSc., Dekanin der Rechtswissenschaftlichen Fakultät der Palacky Universität in Olomouc
	Prof. RNDr. Miroslav Mašláň, CSc., Rektor der Palacky Universität in Olomouc
	JUDr. Jiří Pospíšil, Minister der Justiz der Tschechischen Republik
	Hon. Prof. Dr. Irmgard Griss, Präsidentin des Obersten Gerichtshofes der Republik Österreich
10:00 – 10:40	1. Naturrecht und ABGB, das Naturrecht heute Prof. JUDr. Pavel Holiländer, DrSc., Verfassungsgesicht der Tschechischen Republik <i>Lücke im Gesetz, § 7 ABGB und reine Rechtslehre (Anmerkungen zur Auffassung von Franz Bydlišnski)</i>
10:40 – 11:20	II. Tschechien und ABGB Prof. JUDr. Jan Kuklík, DrSc., Rechtswissenschaftliche Fakultät, Karls-Universität in Prag <i>Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch im tschechischen Recht 1918–1950</i>
11:20 – 11:50	Coffee break
11:50 – 12:30	III. ABGB aus österreichischer Sicht O. Univ.-Prof. Dr.iur. Dr.h.c. Willibald Posch, Rechtswissenschaftliche Fakultät, Karl-Franzens-Universität Graz, Österreich
12:30 – 13:00	Diskussion
13:00 – 14:30	Mittagessen
14:30 – 15:10	IV. ABGB und öffentliches Recht Prof. JUDr. Jan Filip, CSc., Rechtswissenschaftliche Fakultät, Masaryk Universität, Brno <i>Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch und öffentliches Recht. Österreichische Monarchie auf dem Weg zum modernen Staat</i>
15:10 – 16:00	V. ABGB und das heutige tschechische Recht Mgr. Michal Králík, Ph.D., Das Oberste Gericht der Tschechischen Republik <i>ABGB und die Rolle des tschechischen Richters im Wandel der Zeit</i>
16:00 – 16:30	Diskussion
19:00 –	Freundschaftliches Treffen im Restaurant Konvikt mit Abendessen und Musik
3. 6. (Freitag):	
09:00 – 09:30	Präsentation der Konferenzteilnehmer (Aula, Gebäude B)
09:30 – 10:10	VI. ABGB und die Rekodifikation Prof. Dr. JUDr. Karel Eliáš, Rechtswissenschaftliche Fakultät, Westböhmische Universität in Pilsen
10:10 – 10:50	VII. Österreichische Kodifizierungstendenzen Hon.-Prof. Dr. Johannes Stabentheiner, Rechtswissenschaftliche Fakultät, Universität Wien, Österreich <i>Das Projekt zur sukzessiven Modernisierung des ABGB und die europäischen Entwicklungen im Vertragsrecht</i>
10:50 – 11:10	Diskussion
11:10 – 11:30	Coffee break
11:30 – 12:10	VIII. Polen und ABGB Prof. zw. dr hab. Makymilian Pazdan, dr. Katarzyna Sznajder, Fakultät für Recht und Verwaltung, Schlesienschen Universität in Katowice, Polen <i>Das polnische Abenteuer mit dem ABGB</i>
12:10 – 12:50	IX. ABGB und Familienrecht Prof. JUDr. Miliana Hrušáková, CSc., Rechtswissenschaftliche Fakultät, Palacky Universität in Olomouc
12:50 – 13:00	Diskussion
13:00 –	Abschluss der Konferenz und Mittagessen

Rechtswissenschaftliche Fakultät
Palacky Universität in Olomouc

200 Jahre ABGB

— von der Kodifikation zu der Rekodifikation des tschechischen Zivilrechts

Die internationale Konferenz

Garantie für die Konferenz haben Minister der Justiz der Tschechischen Republik JUDr. Jiří Pospíšil und Präsidentin des Obersten Gerichtshofes der Republik Österreich Hon. Prof. Dr. Irmgard Griss übernommen.

2.–3. Juni 2011

www.20letpf.upol.cz

